

ARAPÇA ÇEVİRİ DERSİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLARA YÖNELİK ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ

Prof. Dr. Musa Yıldız, Gazi Üniversitesi, Ahmet Yesevi Üniversitesi

Arş. Gör. Meryem Melike Güngenci, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Arap Dili Eğitimi ABD

ÖZET

Bu çalışmada, çeviri ve yabancı dil öğretiminde çeviri eğitimi konusunda bilgiler verilip öğrencilerin çeviri dersinde karşılaştıkları sorunlar üzerinde durulmuştur. Araştırmanın örneklemi ise Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Arap dili Eğitimi Anabilim Dalı'nda 3.sınıfta 2016-2017 eğitim – öğretim yılında çeviri dersi alan 28 öğrenci oluşturmıştır. Öğrencilerin yaşamış olduğu sorunlardan yola çıkarak sonuçlar elde edilip, öneriler verilmiştir.

Anahtar sözcükler: Çeviri, çeviri eğitimi, çeviri sorunları, hedef dil

GİRİŞ

Çeviri, karşılıklı dil farklılığı nedeniyle oluşan iletişim kopukluklarını gidermek ve kültürler arası bilgi alışverişini sağlamak için kullanılan bir iletişim aracıdır. Bu özelliğiyle kaynak dil ile erek dil arasında bir köprü görevi görmektedir. Çeşitli toplumların, kültürlerin, düşüncelerin ve en önemlisi dillerin varlığını sürdürebilmesi için çeviri faaliyetinin de varlığını sürdürmesi mümkündür. “Çeviri, toplumların bilgilerini birbirleriyle paylaşmalarını sağlayan bir yoldur” (Suçin, 2013, s.19).

Ülkemizde yabancı dil öğrenmek isteyen bireylerin sayısının hızla artması, üniversitelerde yabancı dil eğitimi veren bölümlerin artmasını sağlamıştır. Yabancı dil eğitimi veren bölümlerin hemen hemen hepsinde akademik çeviri eğitimi verilmektedir. Yabancı dil öğrenimi hedef dilin kültürü, dil yapısı, dilin kuralları ve o dile özgü ifadelerin öğrenilmesiyle mümkün olmaktadır. Yabancı dilin dört temel beceriye (okuma, yazma, dinleme, konuşma) dayandırılarak öğretilmesinin yanı sıra çeviri eğitiminin de verilmesi önemlidir. Çünkü birey bu eğitim süresince kaynak dili hedef dile aktarma stratejileri ve çeviri esnasında kaydedilen aşamaları öğrenmektedir. Köksal (2008, s.96) çevirinin öğrencilerin yabancı dil öğrenirken sahip olduğu dinleme, okuma, anlama ve yazma gibi dört temel becerinin yanına beşinci beceri olarak görüldüğünü ifade etmiştir. Yazıcı (2010, s.174) çeviri eğitiminin amacının çeviri edincini geliştirmek olduğunu vurgulamıştır.

Yabancı dil öğretiminde çeviri yönteminin kullanılmasıyla ilgili net ve kapsamlı bilgi bulunmamaktadır. Sadece çeviri – dilbilgisi yöntemi olarak kullanılmıştır. Bu yöntemde de eleştirilerle beraber olumlu görüşler de gelmiştir. Ülsever'den aktaran İşler & Yıldız (2002, s.18-19) Dil öğretim yöntemi olarak çevirinin kullanılması, dildeki dilbilgisi kurallarına ve dil yapısına yoğunlaştığından öğrencilerin dil öğrenirken sorun yaşadığına değinmiştir. Çevirinin dil öğretiminde kullanılmasıyla ilgili olarak Levenston çevirinin “dil bilgisi yapılarıyla ilgili alıştırmaya yapma, bilinmeyen kelimeleri açıklama, her düzeyde öğrencinin erişimini sınama ve iletişimsel beceri geliştirme imkânı sunması açısından son derece faydalı” olduğunu vurgulamıştır (Levenston'dan aktaran Şad, 2010, s.149). “Yabancı dil öğretiminde çeviriyi bir öğretim aracı olarak kabul edebiliriz, çünkü çeviri işleminde, iki dilin çeşitli alanlarla ilgili anlatım biçimlerinin en etkin bir şekilde kullanılması ve bunların birbirine aktarılması söz konusudur” (Aktaş'tan aktaran Yalçın, 2015, s.44). Çevirinin yabancı dil öğretiminde bir yöntem olarak kullanılması bireye yabancı dili çözümleyip nasıl kullanacağına yönelik yol göstermektedir. “Öğrenci kaynak metni çözümlemeye çalıştığı süreçte metni okurken söz konusu dilin yapısal niteliklerini çözecek, sözcük dağarcığını genişletecek, sözcük türlerine ve sözdizimine vakıf olacak ve böylece dilin inceliklerini sezmeye başlayacaktır” (Oğuz, 2014, s.58).

Çeviri eğitimi alan öğrenciler bu eğitim esnasında farklı metinlerle karşılaşp çözümlemesini yapmaktadır. Çevirinin gerçekleşmesi yalnızca o dili bilmekle sınırlı kalmayıp o dilin kültürü hakkında bilgiye sahip olmakla da ilgilidir. “Çeviri eğitiminin ülkenin gerçeklerinden uzak olmaması gerekir. Aksi takdirde verilen eğitim işlevsiz kalacaktır” (Atayman’dan aktaran Yücel, 2007, s.147).

Günümüzde bireyler İngilizcenin yanında farklı bir dil öğrenme isteği duymaktadır. Özellikle son zamanlarda ülkemizde Arap diline olan ilgi giderek artmıştır. Yazılı, okunuş, dil kuralları ve öğretim metotları bakımından Türkçeden farklı olması nedeniyle bu dili öğrenen bireyler birtakım sorunlar yaşamaktadır. Bu esas sorunlar dil öğretiminde bir alan olan çeviriyi de etkilemektedir.

AMAÇ

Bu araştırmada Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Arap Dili Eğitimi Anabilim Dalı 3.sınıf öğrencilerinin çeviri dersinde karşılaştıkları sorunların belirlenmesi ve bu sorunlara çözüm önerileri getirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Çeviri eğitiminin yabancı dil öğretiminde önemli olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?
2. Arapça’dan Türkçe’ye ya da Türkçe’den Arapça’ya çeviri yaparken herhangi bir problem yaşıyor musunuz? Eğer yaşıyorsanız bunlar ne tür problemlerdir? Örnek verir misiniz?
3. Arapça-Türkçe veya Türkçe-Arapça çeviri yaparken anadilinizin veya yabancı dilinizin etkisi nedir? Biraz açıklayabilir misiniz? Ne kadar hâkimsiniz? Hâkim olmanız etkiliyor mu?
4. Arapça Türkçe mi yoksa Türkçe Arapça çeviri mi daha zordur? Neden?
5. İlginizi çekmeyen türlerde çeviri yaparken sıkıntı yaşıyor musunuz? Varsa nedir?

YÖNTEM

Bu araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Görüşme, katılımcıların isteğine bağlı olarak yazılı veya ses kaydı olarak yapılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı sorunların tespiti için 5 soru içermektedir.

EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini Arap Dili Eğitimi bölümlerinde öğrenim gören üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklemi ise Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Arap dili Eğitimi Anabilim Dalı’nda 3.sınıfta 2016-2017 eğitim – öğretim yılında çeviri dersi alan 28 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem özellikle hali hazırda çeviri dersi alan öğrencilerin seçilmesine özen gösterilmiştir.

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmada öğrencilere yöneltilmiş olan 5 sorudan elde edilen cevapları incelenmiş ve araştırmacılar tarafından yorumlanmıştır. Sorular ve alınan cevapların bazıları şu şekildedir:

1. Çeviri eğitiminin yabancı dil öğretiminde önemli olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?

Katılımcılar Arapça-Türkçe çeviri dersini 2. Sınıfta, Türkçe-Arapça çeviri dersini 3. Sınıfta almıştır. Bu konuda bütün katılımcılar çeviri eğitiminin önemli olduğunu ve nedenlerini şu şekilde belirtmiştir:

- Evet çeviri eğitimi çok önemlidir. Çünkü çeviri hedef dili anlamaya, yorumlamaya ve o kültür hakkında bilgi edinmeye yardımcı olur.
- Evet çeviri eğitimi önemlidir. Çünkü çeviri yaparak hedef dilde birçok kelimeyi öğrenme fırsatı bulabilirim.
- Evet. Çünkü hedef dildeki kelimelerin özellikle eşdizimsel ifadelerin kullanımı konusunda yardımcı olur.

- Evet. Bu ders, cümle ve ifadeleri hızlı kavramamı sağlıyor.
- 2. ***Arapça'dan Türkçe'ye ya da Türkçe'den Arapça'ya çeviri yaparken herhangi bir problem yaşıyor musunuz? Eğer yaşıyorsanız bunlar ne tür problemlerdir? Örnek verir misiniz?***

Katılımcılar çeviri esnasında çeşitli sorunlar yaşadıklarını belirtmiştir. Katılımcılar çeviri esnasında karşılaştıkları sorunları şu şekilde dile getirmiştir:

 - Evet sorun yaşıyorum. Çünkü kaynak metindeki kelimelerin hedef dildeki karşılığını bulmakta zorlanıyorum.
 - Evet sorun yaşıyorum. Arapça kelime haznemin yeterli olmaması çeviri yaparken uygun kelime bulmamı zorlaştırıyor.
 - Çeviri esnasında karşılaştığım yabancı ve teknik terimlerin hedef dile ya da anadile aktarılması konusunda zorluk yaşıyorum.
 - Özellikle hedef dilin kültürü hakkında yeterli bilgiye sahip olmamam çeviri yaparken zorlanmama neden oluyor.
- 3. ***Arapça-Türkçe veya Türkçe-Arapça çeviri yaparken anadilinizin veya yabancı dilinizin etkisi nedir? Ne kadar hâkimsiniz? Hâkim olmanız etkiliyor mu?***

Katılımcıların hepsi çeviri yaparken anadile olan hakimiyetin çeviri faaliyetini etkilediğini belirtmiştir:

 - Arapçaya fazla hâkim olmadığım için yaptığım çeviriyi etkiliyor.
 - Arapçadan Türkçeye çeviri yaparken anadilime hakim olmam ve doğru aktarma yapmam çeviri kalitesini etkiliyor.
 - Mota mot çeviri yapmak yerine serbest çeviri yapma gücünü anadilime fazla hakim olmakta buluyorum.
 - Anadilimizin dilbilgisi kurallarını ve özelliklerini iyi bir şekilde bilmemiz gerekiyor. Çeviri yaparken yardımcı oluyor.
- 4. ***Arapça Türkçe mi yoksa Türkçe Arapça çeviri mi daha zordur? Neden?***
 - Türkçe'den Arapça'ya çeviri daha zordur. Çünkü hedef anadilimiz olduğu zaman çoğu ibareyi aktarmak daha kolay olur.
 - Türkçe'den Arapça'ya çeviri daha zordur. Çünkü Arap dilinin gramer yapısı Türkçe'den çok farklı olduğu için sorunlar yaşıyorum.
 - Türkçe Arapça çeviri daha zordur. Çünkü Arapça'dan Türkçe'ye çevirirken bağlamdan anlam çıkarılabilir. Ama Türkçeden Arapçaya ifade aktarımı daha zordur.
 - Arapça Türkçe çeviri daha zordur. Çünkü birebir çeviri yaparken bilmediğim bir kelimeyi cümleye yerleştiremiyorum. Ama Türkçe'den Arapça'ya çeviride Arapçasını bilmediğim bir kelime olsa da onunla eş anlamlı kelimeler yardımıyla cümleyi kurabiliyorum.
 - Arapça'dan Türkçe'ye çeviri daha zordur. Çünkü Arapça kelime bilgimin yeterli olmaması Türkçe'ye aktarırken zorlanmama neden oluyor.
- 5. ***İlginizi çekmeyen türlerde çeviri yaparken sıkıntı yaşıyor musunuz? Varsa nedir?***

Katılımcılar bu soruyu cevaplarken zorluk yaşadıkları metin türlerinden bahsetmişlerdir. Yaşadıkları zorlukların temel nedeni olarak da metinlerde geçen terimlerin anlamlarını bilmemeleri ve metin konularıyla günlük hayatta ilgilenmemeleri olarak yorumlamışlardır.

 - Evet. Özellikle ekonomi, sözleşme ve ticaret başlıklı konularda terimlere sıkıntı yaşıyorum.
 - Evet. Genellikle haber çevirilerinde sıkıntı yaşıyorum. Terimleri anlayamıyorum.
 - Evet. Örnek olarak ekonomi, teknoloji ve sağlıkla ilgili metinler çevirirken Türkçe'sine dahi aşina olmadığım bazı kelimelerin Arapça'sını bilmem daha da zor oluyor. Ama siyaset, spor ve toplumsal konular hakkında çeviri yapmak daha rahat oluyor.

SONUÇLAR

- Çeviri dersinin öğrencilere kelime ve kalıp öğretiminde önemli bir rolü bulunmaktadır.
- Öğrenciler çeviri yapabilecek kadar Arapça'ya hâkim olmadıkları ve kendi anadillerinin tüm özelliklerini kapsamlı ve doğru bilmelerini gerektiği görüşündedirler.

- Kaynak dilden hedef dile çeviri yaparken öğrenciler yalnızca o dile ait olan bazı ifadelerin aktarımında zorluk yaşadıkları görüşündedirler.
- Kaynak kültür ve hedef kültür hakkında kapsamlı bilgiye sahip olmak çeviri faaliyetini olumlu yönde etkilemektedir.
- Öğrenciler günlük hayatta anadilde kullanmadıkları terimleri çeviri esnasında kullandıkları için o tarz metinler ilgilerini çekmemektedir.

ÖNERİLER

- Kelime, kalıp ve eşdizimsel ifadelerin öğretimi için çeviri dersinde etkinliklere yer verilmelidir.
- Öğrencilerin ders öncesi başlıca Arap ülkeleri ve o ülkelerin kültürleri hakkında bilgi edinme derse olan ilgilerini artırabilir.
- Öğrenciler Arapça Türkçe çeviri yapmadan daha önce çevrilmiş metinleri karşılaştırmalı olarak incelemelidir.
- Arapça ve Türkçe arasındaki yapısal ve kullanım farklılıkları açısından öğrencilere farkındalık kazandırılmalıdır.
- Çoklu zeka kuramı ile çeviri dersinde öğrencinin metne karşı ilgisi çekilmelidir. Örneğin bir öğrenci futboldan hoşlanmadığı için futbol metnlerinin de çevirisini yaparken zorlanmaktadır. Buna çözüm olarak öğrenciye Arapça futbol maçı izletilebilir. Bu şekilde öğrenci hem izleyerek hem dinleyerek futbol terimlerine karşı ilgi duyabilir.

KAYNAKLAR

- İşler, E. & Yıldız, M. (2002). *Arapça Çeviri Kılavuzu*. Ankara: Elif Yayınları.
- Köksal, D. (2008). *Çeviri Eğitimi Kuram ve Uygulama*. Ankara: Nobel Yayın
- Oğuz, D. (2014). Yabancı Dil Öğretiminde Araç Olarak Çeviri: *International Journal of Language Academy*. 2 (1), s.55-62.
- Suçin, H. (2013). *Öteki dilde var olmak Arapça çeviride eşdeğerlik*. Ankara: Say.
- Şad, S.N. (2010). Çevirinin Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılması: Deneysel Bir Çalışma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 8 (1), s.145-174.
- Yalçın, P. (2015). *Çeviri stratejileri kuram ve uygulama*. Ankara: Grafiker.
- Yazıcı, M. (2010). *Çeviribilimin temel kavram ve kuramları*. İstanbul: Multilingual.
- Yücel, F. (2007). Etkili Bir Çeviri Eğitimi: *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 22 (2), 144-155.